VI BOB. 4-MAVZU.

Suvning kimyoviy xossalari

Oʻrganiladigan natijalar

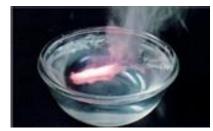
- Asoslar
- Kislotalar

Keling, suv ishtirok etuvchi biladigan barcha reaksiyalarimizni eslaylik. Buning uchun ilgari duch kelgan reaksiya tenglamalarini yozamiz va ularni sistemaga keltiramiz. Bundan ma'lum bo'ladiki, suv juda faol kimyoviy moddadir.

1. Suv koʻplab metallar bilan reaksiyaga kirishib, asos hosil qiladi va vodorod ajralib chiqadi:

Faol metallar: Li, Na, K, Rb, Cs, Fr, Ca, Sr, Ba, Ra

b) Magniy issiq suv bilan reaksiyaga kirishib, erimaydigan asos hosil qiladi:

$$Mg + 2H_2O = Mg(OH)_2 + H_2$$

$$3Fe + 4H2O = Fe3O4 + 4H2↑(faqat qizdirilganda)$$

$$Ni + H_2O = NiO + H_2$$

c) Berilliy suv bilan amfoter oksid hosil qiladi:

$$Be + H_2O = BeO + H_2$$

2. Metallmaslar orasida, masalan, uglerod va uning vodorod birikmasi (metan) suv bilan reaksiyaga kirishadi. Ushbu moddalar metallarga qaraganda ancha kam faol, ammo yuqori haroratlarda suv bilan reaksiyaga kirisha oladi:

$$C + H_2O = H_2 + CO$$
 (kuchli qizdirilganda)
 $CH_4 + 2H_2O = 4H_2 + CO_2$ (kuchli qizdirilganda)

3. Suv koʻplab metallmaslar oksidlari bilan reaksiyaga kirishadi va kislotalat hosil qiladi:

$$SO_2 + H_2O = H_2SO_3$$

$$SO_3 + H_2O = H_2SO_4$$

$$CO_2 + H_2O = H_2CO_3$$

4. Ba'zi metall oksidlari ham suv bilan reaksiyaga kirishib, asos hosil qiladi:

$$CaO + H_2O = Ca(OH)_2$$

Asosiy tushunchalar:

Asoslar (gidroksidlar) – molekulalarida metall atomlari va bir yoki bir nechta OH gidroksil guruhi boʻlgan murakkab moddalar.

Kislotalar – vodorod atomlari hamda kislota qoldigʻidan iborat boʻlgan murakkab moddalar.

Eslab qoling!

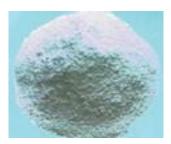
Faqat faol metallarning oksidlari suv bilan reaksiyaga kirishadi. Oʻrta faollikdagi metallar oksidlari va faollik qatorida vodoroddan keyin turgan metallar suvda erimaydi, masalan, CuO + H₂O = reaksiya bormaydi.

Hamma metall oksidlari ham suv bilan reaksiyaga kirisha olmaydi.

Ulardan ba'zilari suvda amalda erimaydi va shuning uchun suv bilan reaksiyaga kirishmaydi. Bular ZnO, TiO₂, Cr₂O₃ bo'lib, ulardan, masalan, suvga chidamli bo'yoqlar tayyorlanadi. Temir oksidlari ham suvda erimaydi va u bilan reaksiyaga kirishmaydi.

$$CuSO_4 + 5H_2O \rightarrow CuSO_4 \cdot 5H_2O$$

Oq rangli modda suvsiz mis sulfati

kristallogidrat koʻk rangli mis kuporosi

Gidratlarning hosil boʻlishiga boshqa misollar keltiraylik:

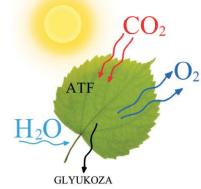
$$H_2SO_4 + H_2O = H_2SO_4 \cdot H_2O$$
 (sulfat kislota gidrati)

$$NaOH + H_2O = NaOH \cdot H_2O$$
 (o'yuvchi natriy gidrati)

Suvni gidratlarga va kristallogidratlarga bogʻlaydigan birikmalar qurituvchi sifatida ishlatiladi. Ularning yordami bilan, masalan, nam atmosfera havosidan suv bugʻini olib tashlanadi.

6) Suvning maxsus reaksiyasi – kislorodning chiqishi bilan sodir boʻladigan oʻsimliklar tomonidan kraxmal $(C_6H_{10}O_5)$ n va boshqa shunga oʻxshash birikmalar (uglevodlar) sintezi:

$$6nCO_2 + 5n \cdot H_2O = (C_6H_{10}O_5)n + 6n O_2$$
 (yorugʻlik ishtirokida)
Suv elektr toki ta'sirida vodorod va kislorodga parchalanadi:

Topshiriqlar

- 1. 64 g oltingugurtdan olingan barcha oltingugurt oksidini (VI) sulfat kislotaga aylantirish uchun necha gramm suv kerak boʻladi? Bu qancha sulfat kislota hosil qiladi?
  - 2. Quyidagi oʻzgarishlarni amalga oshirish uchun reaksiya tenglamalarini yozing:

$$Ca \to CaH_2 \to Ca(OH)_2.$$

3. Amalga oshirilishi mumkin boʻlgan reaksiya tenglamalarini tugating, reaksiya mahsullarini nomlang.

CaO +
$$H_2O \rightarrow$$

$$SO_2 + H_2O \rightarrow$$

Li +
$$H_2O \rightarrow$$

$$Cu + H2O \rightarrow$$

$$ZnO + H_2O \rightarrow$$

$$AI + H_2O \rightarrow$$

Ba +
$$H_2O \rightarrow$$

$$K_2O + H_2O \rightarrow$$

$$Mg + H_2O \rightarrow$$

$$N_2O_5 + H_2O \rightarrow$$

